

Nu een nieuwe paus verkozen moet worden, kijkt iedereen natuurlijk naar de lijstjes met *papabili*: wie maakt kans? Maar minstens even belangrijk als de naam van wie het wordt (want dat kunnen kardinalen zijn die het grote publiek niet kent, en over wie soms zelfs Vaticaan-watchers niet bijzonder veel te melden hebben) is de naam die de nieuwe paus zichzelf zal geven. Albino Luciani en Karol Wojtyla werden immers Johannes Paulus, net zoals Eugenio Pacelli ooit Pius werd, en Angelo Roncalli Johannes. De paus legt zijn eigen naam af, en kiest er een voor de hele kerk. Het is een traditie dat in die pauselijke naam de kern van het programma van de paus verscholen ligt, van zijn persoonlijkheid, en niet het minst van zijn ambitie.

Als hij maar geen Pius wordt

WALTER PAULI

Petrus: de enige pausnaam die het met honderd procent zekerheid niet zal worden. Apostel Petrus wordt beschouwd als de eerste der pausen, een paus die zichzelf 'Petrus II' zou noemen, zou zichzelf aanduiden als een nieuwe stichter van de rij pausen. Een nieuwe paus staat in een traditie van tweeduizend jaar, niet aan het begin ervan.

Johannes Paulus III: zou de braafste naam zijn, en zagezegd de voorspelbaarste. Het betekent immers, heel eenduidig, dat de nieuwe paus zich in het voetspoor zet van zijn illustere voorganger. De vraag is echter of dergelijke vorm van opvolging ditmaal wel aan de orde is. Kan iemand van de huidige kardinalen wel zeggen dat hij in de voetsporen wil of kan treden van een paus van wie zeker de eigen Vaticaanse achterban nu al beweert dat hij een van de grootste pausen ooit is? Is Johannes Paulus III niet 'meer van hetzelfde'?

Johannes XXIV of Paulus VII: twee mooie namen, twee verwijzingen naar pausen die hun best deden, ieder op hun eigen manier, om open te zijn, en ook twee verwijzingen naar twee tamelijk sympathieke figuren uit het nieuwe testament. Johannes is misschien iets te mystiek, Paulus is evangelisch, poëtisch ('Als ik de liefde niet heb'), maar misschien iets te missionair.

Toch lijken die namen weinig waarschijnlijk, omdat een keuze voor of Paulus of Johannes zou inhouden dat de nieuwe paus zich meer zou toeleggen op één aspect van zijn voorganger met dubbele naam, en dus niet op een ander, wat dan weer als een kritiek op Johannes Paulus II gezien zou kunnen worden. Johannes verwijst natuurlijk naar Johannes XXIII (1958-1963) 'il papa bono' (de goede paus), de hervormingsgezinde paus die niet alleen het Tweede Vaticaanse Concilie samenriep, maar vooral belangrijk vond om 'de wereld' niet meer te veroordelen, maar er vooral het goede in te beklemtonen. Een Paulus zou zich in de lijn willen zetten van Paulus VI (1963-1978), die zich in het begin van zijn pontificaat had voorgenomen opnieuw

■ Johannes XXIII (1958-1963): 'de goede paus'.

'een reizende apostel' te zijn, zoals Paulus dus. Ook hij stond open op de wereld, maar vertrok toch meer vanuit de Romeinse traditie.

Hoe dan ook zouden zowel Johannes als Paulus vrij positieve signalen zijn, voor pausen met een open blik. Toch even opletten bij Paulus: hoewel conservatieve katholieken hem in het begin van zijn pontificaat haast verachtten - hij nam afstand van generaal Franco, stel je voor, hij liet het Concilie gewoon doorgaan, wat een schande - werd hij nadien hun kampioen, met de encycliek 'Humanae Vitae', waarin hij de klassiek-katholieke seksuele moraal verdedigde.

Vandaag wordt die encycliek geëerd als zo niet het begin, dan toch een belangrijk merkteken in de geschiedenis van de 'pro-life'-beweging. Het zou dus heel goed

■ Pius X (1903-1914): de ijzeren conservatief.

kunnen dat een nieuwe paus Paulus zichzelf ziet als de behoever van 'de strijd om het leven'. Dan wachten ons nog ontelbare zaken. Schiavo, dan ziet het er bijzonder slecht uit voor katholieke gescheidenen, homo's, voor ivf-centra, voor het beleid van katholieke ziekenhuizen inzake het levenseinde en -begin, voor derdewereldlanden met een aids-probleem. In de huidige context zou Paulus wel eens een uitgesproken reactionaire paus kunnen zijn.

Leve Leo

Pius XIII: *watch out!* Als de paus zichzelf Pius noemt, dan is dat een verwijzing naar al die pausen in de loop der kerkgeschiedenis die zijn uitgegaan van de eigen kracht, het eigen gelijk, de eigen onvervangbaarheid van de kerk. (De andere pausen vonden dat ook wel, maar bij de meeste Pius-pausen was dat wel heel sterk zo.) Pius roept herinneringen op aan Pius XII (1939-1958), de paus die zoveel kritiek kreeg om zijn rol in de Tweede Wereldoorlog, maar ook een paus die zonder medewerking regeerde.

Minstens even erg was paus Pius X (1903-1914), een man die tijdens zijn leven al bekendstond als een heilige. Maar achter vroomheid (hij werd populair doordat hij kinderen de communie liet krijgen, wat voordien niet mocht) schuilde een ijzeren conservatisme en schijnheiligheid. Hij liet te tolerante priesters bespioneren en gaf in het geheim hoge bescherming aan een vanuit Rome opererend verklingsysteem ('La Sapienièrè') van katholieke priesters, paters, theologen, schrijvers... die misschien niet helemaal op de Roomse lijn zaten. Hij herhaalde de veroordelingen van de Syllabus, van zijn ergerlijke voorganger... jawel, Pius IX (1848-1878). Dat was een van de ergerlijkste pausen uit de geschiedenis: de man die de pauselijke onfeilbaarheid erdoor drukte, die een tegenstander was van de democratie, die de scheiding tussen kerk en staat niet lustte, die foeterde op de joden. Johannes Paulus II heeft die Pius IX nochtans zalig verklaard (net als

■ Paulus VI (1963-1978): de reizende apostel.

Pius XII overigens), een van de meest betwiste beslissingen uit zijn pontificaat.

Leo XIV: Hoera! Een nieuwe Leo zou een bijzonder goed teken kunnen zijn. De laatste Leo (XIII,

In de naamkeuze van de paus ligt zijn programma verscholen

1878-1903) was de paus van de encycliek 'Rerum Novarum': antisocialistisch, dat wel, maar hij gaf daarmee wel de start van de sociale politiek van de kerk, en het ACW/ACV vindt er nog altijd zijn basisinspiratie in. In het algemeen was Leo XIII de man die ijverde voor een dialoog en een verzoening tussen de kerk en de maatschappij. Hij had dan ook

■ Leo XIII (1878-1903): 'Rerum Novarum'.

een kwarteeuw nodig om de rampen van Pius IX op te kuisen). Zeker West-Europa en Noord-Amerika hebben behoefte aan een Leo, een paus die vond dat de kerk het beste in de moderne samenleving moest ondersteunen. Leo is een naam die kans maakt.

Benedictus XVI: wat onverwacht, maar wie zijn kerkgeschiedenis kent, weet dat dit een mooie naam kan zijn. Benedictus XV (1914-1922) was de paus die tijdens de Eerste Wereldoorlog voor vrede ijverde. Dat leverde hem de banbliksems van de geallieerden op, maar een 'paus voor de vrede' zou ook vandaag niet misstaan, een paus die militair ingrijpen per definitie veroordeelt. Benedictus was ook een tolerante paus. Hij stopte de interne hek-

senjachten van Pius X: "Het interesseert me niet wat je voornaam is, als je achternaam maar 'christen' is." Een Benedictus zou dus wel eens een voorstander kunnen zijn van meer intern kerkelijk debat, meer intern pluralisme.

Addertje onder het gras: de historische Benedictus, stichter van de benedictijnen, wordt sinds 1964 erkend als 'de patroon van Europa'. Een Benedictus zou dus wel eens duidelijk kunnen maken dat hij de christelijke wortels van de (westerse) beschaving wil benadrukken. Dat kan positief gebeuren, maar dat kan ook als agressief ervaren worden.

Gregorius XVII: geen naam die vaak terugkomt, maar toch moeilijk ligt. De laatste Gregorius (XVI, 1831-1846) was een conservatief die de kerk bovendien met een grote schuldenlast achterliet. Anderzijds was Gregorius de Grote een uitzonderlijke paus, een no-nonsense administrator die de kerk een stevige onderbouw gaf. Als er een 'overgangspaus' zou komen, of een man waarvan verwacht wordt dat hij iets minder charismatisch dan Wojtyla

■ Pius XII (1939-1958): verbrand door de oorlog.

mag zijn, zou het - heel misschien - een Gregorius kunnen zijn. Maar echt aanspreken doet het toch niet.

Clemens XV: mooie naam - 'de barmhartige, de milde' - maar mild zijn ligt niet meteen in de lijn van de recente Vaticaanse koers, en de naam zelf gaat al ver terug in de geschiedenis. De laatste, Clemens XIV, was paus van 1769-1774. Zo zijn er nog een hele hoop historische pausnamen die altijd kunnen, maar om allerlei redenen tamelijk onwaarschijnlijk zijn. Namen als Alexander, Sixtus of Julius verwijzen te nadrukkelijk naar pralzieke renaissancepausen, of naar twistende en intrigerende Borgia's.

Paus Innocentius (de onschuldige) klinkt wat onnozel, maar zou eventueel een van die *pro-life*-pausen kunnen zijn, hij die op-

■ Benedictus XV (1914-1922): de vredestichter. (Foto's RV)

komt voor alle 'onschuldigen'. Paus Urbanus ('van de stad') is een naam die te veel naar Rome en het Vaticaan verwijst, te weinig naar de wereld. En de kardinalen Danneels en Simonis zouden het onderste uit de kan halen om uit te leggen dat met 'paus Urbanus' het catholicisme zichzelf in Vlaanderen en Nederland compleet belachelijk zal maken. Ene Urbain Sevrancx zou evenwel in zijn vuistje lachen, zijn ene oog alvast op zijn bankrekening.

Originele naam

En verder is de historische keuze groot, maar wie zit te wachten op een nieuwe Marcellus, Adrianus, Bonifatius, Callixtus, Celestinus, Victor, Honorius...? Toch een paar namen die theoretisch niet helemaal uitgesloten zijn: Nicolaas, de sympathieke verkondiger van de goede boodschap, een man ook die leefde in het huidige Turkije, wat een teken zou zijn voor een paus die de dialoog zoekt met de andere godsdiensten. Stephanus was een verkondiger van het geloof, maar werd doodgestenigd; het zou kunnen een paus zijn die vastbesloten is zijn 'Goede Boodschap' uit te dragen en bereid is de allerhardste kritiek te verdragen.

Stanislas: wat? Welja, sommige bronnen suggereren dat, als het van Karol Wojtyla helemaal zelf had afgehangen, hij heel graag 'Stanislas' had geheten, om de La-tijnse dominantie te doorbreken, en aan te geven dat de kerk een rijkere, en bredere, traditie heeft dan soms wordt aangenomen. Maar men zou hem dat idee nog tijdens het conclaaf, maar voor de definitieve stemming, uit het hoofd gepraat hebben. De argumentatie tegen Stanislas: met die naam zou de nieuwe paus een al te Slavisch karakter krijgen. Hi zou dus te weinig universeel zijn, te particulier, dus niet voldoende 'paus' voor allen. Iedereen wist dat Wojtyla een Pool was: hi moest dat niet extra benadrukken, intengedeel.

Maar een originele naam is zeker niet uitgesloten, vast vandaag niet, in tijden waarin een to taal nieuwe naam een geweldig verrassingseffect zou meebrengen, en ook wel een blijk van openheid zou zijn.